

BENE ZOLTÁN

Vasárnap

RÉSZLET AZ *IGAZAK* CÍMŰ, KÉSZÜLŐ REGÉNYBŐL

Schneider hadnagy nem sok információt talált Feketéről. Ki sem tüntette magát, megrovásban sem részesítették. Az arca egy éjszakai támadás kézitusa-jában égett össze, amikor petróleumlámpával vágták fejbe. Tulajdonképpen szerencsésen megúszta. A biztonság kedvéért Dóczi Márton és Kósa Antal után is tudakozódott, ám csak a szokásos választ kapta: majd utánuk néznek.

Lassan kezdett sötétedni, december közepén korán nyugszik a nap. Igaz Gerő tanácstalanul lődörgött a Mars téri laktanya előtt, latolgatta magában a lehetőségeket. Végül úgy döntött, nem halogatja, újra elmegy a Kistisza utcába. Végigyalogolt a nagykörúton, s útközben egyik Memphist szívta a másik után.

Ugyanaz a cselédlány nyitott ajtót, aki előző nap.

– Jó napot, nyomozó úr – köszöntötte Igaz Gerőt, s elvette a kabátját és a kalapját.

– Nagyné asszonyhoz jöttem – dörmögte a detektív.

– Bejelentem.

A cselédlány eltűnt, majd fél perc múlva visszatért, hogy a szalonba vesse. Ahol ezúttal egyedül Klára ült. Igaz Gerő az asszonyhoz lépett, megcsókolta felé nyújtott kezét.

– Megtudott valamit, nyomozó? – kérdezte a nő.

– Több mindent is. A szülei?

– Édesanyám nem érzi jól magát, lepihent. Apám elment, azt hiszem, iszik. Pedig nem szokott. De megértem. Túl sok ez már. De foglaljon helyet!

Igaz Gerő leült, és beszámolt mindarról, amit megtudott az elmúlt két napban. Majdnem a végére ért a mondandójának, amikor hirtelen elhallgatott, közelebb ült Klarához, és megragadta a kezét.

– A kávéházban, csütörtökön, nem tudom, mi történt velem – hadarta. – Megbénított, hogy látom az aggodalmat az arcán, hallom a szavaiból, s félttem, hogy csak rosszat szólhatok.

Az asszony kihúzta a kezét Igaz Gerő markából.

– Üljön távolabb! A cseléd bejöhet, hallgatózhat, leskelődhet! – sziszegte.

Igaz Gerő elszégyellte magát, érezte, ahogy elvörösödik.

– Igaza van, bocsásson meg – suttogta.

– Megértem magát, Gerő, én is zaklatott voltam – enyhült meg Klára. – És azóta...

– Azóta még bonyolultabbá vált minden – fejezte be a mondatot a nyomozó.

– Pontosan – bólintott az asszony.

Egy ideig némán ültek, csak a nagy falióra ketyegését lehetett hallani.

– Az a Kovács, akit jelenleg a fogdában őrzünk, azt állítja, ártatlan. És nekem annak is tűnik – szólalt meg Igaz Gerő percek múltán. – Bagdy úr viszont rá akarja kenni a gyilkosságot, mert bolsevik.

– És nem ő volt?

– Valami azt súgja, hogy nem.

– Akkor keresse tovább a gyilkost!

– Van más is – sóhajtott a detektív.

Klára kérdően nézett rá.

– Kovács szerint a férje úgy tudta, kegyed megcsalja.

Az asszony elsápadt.

– Valószínűleg tudta, hogy találkozunk olykor – folytatta Igaz Gerő. – Lehet, hogy azzal is tisztában volt, hogy velem randevúzik. Bár Kovács szerint nem ismerte a vetélytársa nevét. Ellenben...

– Ellenben?

– Kovács a kihallgatásán arra a kérdésre, hogy ki akarhatott ártani Nagy Gyulának, azt válaszolta, hogy Ön.

– Én?

– Igen, mivel szeretőt tart.

– Ön tudja a legjobban, hogy nem tartok szeretőt!

– Igen, Klára, én tudom. Csakhogy egy tisztos polgári házasság már a mi kis találkánkat sem bírja el. Ezt is tudom.

Az asszony a tenyerébe temette az arcát.

– Kovács azt feltételezi, hogy Ön ölette meg a férjét.

– Az arcátlan, pimasz gazember! – kapta föl a fejét Klára

– Bagdy úr nem hitte egy szavát se – tárta szét a kezét Igaz Gerő. – És én sem hiszem, hogy Önnek bármi köze lehet ehhez.

– Nincs is!

– Azonban azt sem veszem be, hogy Kovács vágta el a férje torkát. Csak azért, mert bolsevik, nem föltétlenül gyilkos.

– Sokaknak erről más a véleménye...

– Tudja, hogy értem!

– Persze, persze, Gerő, csak eddig is túlságosan sok volt, de ez... Az apám, ugye, nem volt jelen?

– Nem, Horváth úr addigra távozott az irodából. És nem is fogja megtudni, arról kezeskedem. Még Bagdy úr sem annyira otromba, hogy szót ejtsen neki erről.

Klára az ölébe ejtett kezét nézte, még mindig sápadt volt, kicsit reszketett.

– Ön arról beszélt a kávéházban – mondta izgatott hangon a nyomozó –, hogy én túl fiatal vagyok, Önnel öt esztendővel ifjabb. Tudja meg, Klára, hogy ez engem nem érdekel. És ha lezárul ez az ügy és eltelik a megfelelő idő, én kész vagyok...

– Ne most, Gerő! – húzta ki magát az asszony. – Ennek most nincs itt az ideje!

– Minden bizonnyal igaza van – ismerte be Igaz Gerő. – Mégis szerettem volna, ha tudja.

– Tudom. De erről ne beszéljünk!

– Értem.

Megint hosszú csönd telepedett a szalonra. Még az óra ketyegése is mintha beleveszett volna ebbe a vattás, puha csöndbe.

– Az a baj – sóhajtott föl Igaz Gerő –, hogy nem tudom, merre induljak. Nincs szemtanú, legalábbis egyelőre úgy tűnik, nincsen. Tervezek az újságokban megjelentetni egy hirdetést, hogy aki esetleg látta a gyilkosságot, jelentkezzen, ennek a sikerében azonban nem sok reményem van, kétségtelesenül érkeznek majd bejelentések, ám nagy részük, hacsak nem mindegyik, falsnak fog bizonyulni. Közben Bagdy úr le akarja zárni az ügyet, fölköttetné Kovácsot, miközben semmiféle bizonyítékunk nincs... Esetleg Ön nem tud valakit, akivel vitába, nézeteltérésbe keveredett a férje?

– Nem – ingatta a fejét Klára. – Gyula ártalmatlan ember volt. Kivált, mióta hazatért a frontról.

Igaz Gerő fölemelkedett.

– Mindenesetre köszönöm – mosolyodott el. – Most távozom. Kérem, ne haragudjon rám.

– Nem haragszom, Gerő.

A nyomozó ismét megcsókolta a felé nyújtott kezét. Klára csöngetett a cseledelemnak, aki hozta Igaz Gerő kabátját és kalapját, s kiengedte az ajtón.

A detektív az utcán azonnal rágyújtott egy Memphisre. Házkutatást kell tartani Kovácsnál, gondolta. Bár már sötét volt, visszasiett az irodába, és a telefonközpontostól Borbola doktor lakását kérte. Maga a bűnügyi kapitány vette föl.

– Itt Igaz Gerő nyomozó, kapitány úr.

– Hallgatom.

– Begyűjtöttük a fogdába Nagy Gyula egyik ivócimboráját és egykori katonatársát, Kovács Pétert. A másikat is fölkutattam, de ő hamarabb távozott. Állítását még ellenőriznem kell, de úgy vélem, igazat mond. Bagdy úr szerint Kovács a tettes.

– Úgy?

– Kovács bolsevik.

– Úgy?

– Szeretnék engedélyt kérni, hogy házkutatást tartsak Kovácsnál. Tudom, hogy holnap vasárnap...

– Egy szót se többet! – vágott a nyomozó szavába Borbola Jenő. – Az ügy elsőbbséget élvez. Nyakunkon a francia megszállás, egy rendőrségi alkalmazott családtagja az áldozat... Reggelre a parancs az asztalán lesz, és kap két embert!

– Köszönöm, kapitány úr!

– Én köszönöm, Igaz nyomozó. Szép munka, lelkiismeretes munka!

Kattant a vonal. Igaz Gerő hátradőlt a széken, pár pillanatig élvezte a dicséretet. Utána azonban újra a nyakába szedte a lábait, talpalt vissza Móra-
városra.

A Veres ács utcára sűrű sötétség borult, mivel errefelé igen nagy távolsá-
gokra álltak egymástól a gázlámpák. Amikor a detektív elhaladt az egyik
alatt, hallotta, ahogy pattog benne a légszesz. Hamar megtalálta Feketéék há-
zát, aztán a tőlük számított második, a Kolozsvári tér felé eső házba bezörge-
tett. Nem kellett sokat várnia, egy fiatal legény dugta ki a fejét az utcai abla-
kon.

– Jó estét – köszönt Igaz Gerő – Széll Jolánt keresem.

– Itt ilyen nem lakik – válaszolta a legény, s már be is csukta az ablakot.

A nyomozó megvakarta az állát. Két házzal arrébb, ezt mondta Fekete
Sándor. Ugyanakkor azt nem tette hozzá, melyik irányba. Ezért a Feketéék
házától a belváros irányában fekvő második ház kapuján csüngő csengőzsi-
nórt húzta meg. Itt is hamar megjelent egy lakó, egy idősödő asszony szemé-
lyében. A kezében petróleumlámpát tartott.

– Jó estét – köszönt Igaz Gerő – Széll Jolánt keresem.

– Mit akar tőle?

Igaz Gerő megmutatta a jelvényét. Az asszony egy szögre akasztotta a
lámpást, szó nélkül sarkon fordult, majd egy fél perc múlva, vállán nagyken-
dővel megjelent egy csinos, fiatal nő.

– Széll Jolán vagyok – közölte, közben bizalmatlanul mérte végig a rend-
őrt.

– Csak néhány kérdés erejéig zavarom.

– Mondja!

– Csütörtökön este Ön találkozott Fekete Sándorral?

– Igen.

– Mikor?

– Kilence jött értem.

– Elmentek valahová?

– A Lippai vendéglőbe, ott voltunk zárásig, tizenegy óráig. Akkor Sándor
hazakísért. Ezzel csak nem sértettük meg a törvényt, nem?

– Természetesen nem – mondta Igaz Gerő. – Köszönöm a segítséget, jó
éjszakát!

Széll Jolán köszönés nélkül csukta be a kaput, a nyomozó még pár pilla-
natig moccanatlanul állt a sötét utcán, a kapualjban, aztán elindult haza, a
Liliom utcába.

Kisné a konyhában ógott-mógott, amikor a detektív hazaért. Beköszönt a
szállásadójának, aztán a szobájába húzódott. Legszívesebben elszívott volna
egy labdac s ópiumot, de erőt vett magán, s csak néhány cigarettát engedélye-
zett magának elalvás előtt. Álmában Klárát látta, hálóingben, ahogyan még

sohasem, a haja leengedve. Egy baldachinos ágy szélén ült, mezítelen lába nem érte a földet. Igaz Geró közelebb óvakodott hozzá, egészen addig, amíg a térde a nőhöz nem ért. Kinyújtotta a kezét, végigsimított a haján. Hosszan simogatta. Aztán Klára háta mögé pillantott: az ágy másik felén egy vérbefagyott férfi feküdt.

Másnap korán reggel már a Rákóczi téren volt. A parancs az asztalán hevert, és csakhamar megérkezett az ígért két közrendőr is. Alig múlt nyolc, amikor beállítottak a Makkoserdő sorra, Szélpálnéhoz. Az özvegy éppen a kabátjából hámozta ki magát: nem sokkal előttük ért haza a hajnali miséről. Igaz Geró megmutatta neki a parancsot, de az asszony csak közömbösen legyintett, ellenvetés nélkül beengedte őket a helyiségbe, amelyet Kovács Péter bérelt. Szegényes, apró szoba volt, úgy szűk négy méter hosszú és bő két méter széles. A hátsó falánál egy priccs állt, mellette kicsike szekrény, valamelyik jobb házból dobhatták ki, csupa karcolás volt a felülete, ám az látszott, hogy valaha drága darab lehetett. Egy rozoga ruhásszekrény és egy vas lavórtartó állvány, benne zománcos lavórral tartozott még a berendezéshez. A priccsen néhány könyv hevert: Kropotkin *Egy orosz forradalmár emlékiratai* című művének két kötete, Révai kiadásában, Lassalle Ferdinánd előadásainak nyomtatott változata *Alkotmány, szocializmus, demokrácia* címen, Paul Lafargue-tól *A tulajdon fejlődése*, amelyet 1907-ben jelentetett meg magyarul a Népszava, Láncki Jenőtől a *Szocializmus és ethika*, Révész Mihálytól a Népszava kiadásában *A magyarországi munkásmozgalom története 1867–1913* és Szabó Ervin *A tőke és a munka harca* című munkája. A nyomozó belelapozott mindegyikbe. Néhol Kovács aláhúzott sorokat, mint például Szabó Ervin könyvében ezeket: „Sok ezer és tízezer éve élnek a földön emberek, akiknek egész élete kétségbeesett küzdelem a maguk-termelte kenyér nagyobb darabjáért. Urak egyfelől – hívják bár királynak, vezérnek, nemesnek, gyárosnak –, szolgák másfelől – rabszolgák, jobbágyok, cselédek, munkások – emberpusztító harcot vívnak a társadalmi jövedelem nagyobb részéért. Soha, soha ez a harc egy pillanatig nem szűnt meg. Véres, nagy forradalmak lobogó lángját, ha visszafelé fordítjuk, a hangos erőszak és a félnék meglapulás, a tobzódó jólét és a csontokat szétrágó éhség, a ragyogó egészség és a piszokban tenyésző járvány, a gőgös tudás és az aljas tudatlanság milliányi kis összeütközésének szakadatlan folyamát világítja meg. Urak és szolgák! Örök harc, örök küzdelem!” A Láncki-kötet első oldalára ki is másolt egy idézetet a műből (nyilván rendkívül fontosnak vélte, vagy nagyon megragadta): „Nagy vagyonoknak fölhalmozódása – mi a demokráciával össze nem egyeztethető – milyen veszélyeket rejt magában, annak tanúi vagyunk napjainkban. Az amerikai trösztök államot képeznek az államban, tetszés szerint irányítják a termelést, szabják meg az árakat, uralkodnak a parlamentben és a szenátusban.” Igaz Geró pár percig eltűnődött, vajon miként lehetne megakadályozni a nagy vagyonok fölhalmozódását, s ezek nélkül ugyan hogyan működne a gazdasági élet, és mint máskor, ezúttal is arra jutott, hogy a vagyonegyenlőség csupán

gyerekes vágyalom, minden alapot nélkülöző képzelgés, amely sem az emberi természettel, sem a társadalom és a gazdaság mozgatórugóival nem (vagy rosszul) számol.

– Mit keressünk, uram? – zökkenetette ki gondolataiból az egyik közrendőr.

– Ha bicskát találnak, azt mindenképpen elvisszük. Ha bármi furaságra bukkannak, szóljanak!

Nem bukkantak semmiféle furaságra. Egy bicskát és egy csorba élű, régi kést találtak, Igaz Gerő mind a kettőt gondosan a zsebkendőjébe csomagolta.

– Ezeket megvizsgálatjuk, miféle ujjnyomok vannak a nyeleken.

– Azok valóban segítenek? – kérdezték a közrendőrök.

– Igen – bólogatott buzgón a nyomozó. – És nálunk már lassan két évtizede bevett gyakorlat az ujjnyomok vizsgálata, amit daktiloszkópiának neveznek, sőt, több, mint tíz éve vezetünk az ujjnyomok alapján nyilvántartást is. Minden rendőrkézre kerülő gonosztevő ujjának lenyomatát fölveszik, és egy aktában tárolják, így amikor később, szabadulása után újra bűnt követ el, könnyedén lefűlelhető.

– Értem, uram. De ha ezek a kések Kovács kései, akkor mit bizonyít, hogy rajtuk hagyta az ujjának nyomait?

– Az semmit – ismerte be Igaz Gerő –, a meglátása helyes. Az azonban érdekes lehet, ha nem csak az ő ujjnyomaira akadunk.

A közrendőr szeme fölcsillant.

– Aha! Értem, uram!

Még egyszer alaposan átvizsgálták a szobát, de semmi érdekeset nem találtak. A nyomozó elnézést kért Szélpálnétól a zavarásért, a közrendőröket pedig elbocsátotta.

– Vasárnap van – mosolygott rájuk. – Ha csak ezért rendelte be magukat a bűnügyi kapitány úr, hazamehetnek a családjukhoz. Ha egyébként is szolgálatban vannak, térjenek a szolgálati helyükre.

A két rendőr megköszönte a nyomozó hozzájuk való jóságát, azzal elilantak. Igaz Gerő pedig úgy döntött, ha már a héten sokadszorra jár Rókuson, meglátogatja végre a szüleit a Francia utcában.

A Makkoserdő sorról a Föltámadás utcán elgyalogolt a Hétvezér utcáig, ott jobbra fordult, majd a harmadik sarkon balra. A saroktól a második ház volt a szülőháza. Ugyanolyan nyomorúságos, mint a legtöbb rókusi lakás: konyha, két apró szoba, pici, a szomszédokkal közös udvar. Gyerekkorában sokat játszott azon az udvaron, csaknem annyit, mint a közeli Hunyadi téren. Labdázott, csúzlival lövöldözött, kavicssal dobált célba, a szomszédék Ilona lányával golyózott. Nyaranta sokszor csak feküdt a földön, figyelte a kék eget, a bárányfelhőket, a madarak röptét. Talán egyszerűbb élet volt, gondolta, mégsem vágyott vissza. Túl sokszor korgott a gyomra, túl sokszor látta a szüleit gondterheltnak. Az apja a téglagyárban dolgozott, az anyja a dohánygyárban, kiegészítő munkásként. Tudta, mekkora áldozatot hoztak azért, hogy gimnáziumba mehessen. Inasnak adni valahová olcsóbb és amúgy is magától

értetődő lett volna. Igazából sosem fejtette meg, miért vonták meg a falatot a szájuktól azért, hogy iskoláztassák.

Két nappal korábban még arra gondolt, legközelebb ajándékkal állít be a szülői házba, bár most már nem értette, miként juthatott ilyen az eszébe, hiszen a zsebe már akkor is jóformán üres volt. Mindenesetre az anyja így is a nyakába borult, az apja pedig egy szelíd mosollyal fogadta, szokásához híven megveregette a vállát. Míg készült az ebéd – krumplileves, krumplifőzelék és fasírozott –, az apjával cigarettáztak a konyhában, figyelték, ahogy az anyja főz.

– Min dolgozol most, kislány? – kérdezte Igazné, miközben a rántást keverte.

– Két nappal ezelőtt, pénteken megöltek egy úriembert a rókusai pályaudvarnál, az ő gyilkosát keressük.

– Nem veszélyes ez? – aggodalmaskodott az anya.

– Nem veszélyesebb, mint bármi más, anyám, higgye el – nyugtatta Igaz Gerő, és az apjához fordult. – A téglagyárban minden rendben?

Igaz Gáspár megvonta a vállát.

– Megtűrnék, egyelőre – mondta. – Tudod, egy félkezű ember nem válóghat. Szerencsés vagyok, hogy a raktári munkát rám bízta, a hadirokkanti segélytől éhen halnánk.

– Bizony, nagy szerencse! – erősítette meg a felesége is.

Ebédig több szó nem esett. Evés közben is hallgattak. Amikor az anyja elpakolt, majd egy kevés buktát varázsolt az asztalra, pár percig beszélgettek. Semmiségekről. Igaz Gerő torka ilyenkor mindig összeszorult. Ha inasnak adják, talán most áradna a szó belőle is, belőlük is. Ám ezzel az öltönyös, érettségizett ficsúrral nincs közös témájuk, és ő sem talál olyasmit, amiről érdemben és hosszan diskurálhatna a két rókusai szegény munkással. A nyomozó most kicsit közelebb érezte magához Kovács Péter eszméit, attól függetlenül, hogy racionálisan továbbra is világosan látta a bolsevizmus bukatóit.

Elüldögélt még egy-két órát az anyjával és az apjával, többnyire néma csöndben, aztán összeszedte magát, és elköszönt. Az apja búcsúzásképpen is a vállát veregette, az anyja ismét megölelte.

– Vigyázz magadra, fiam – súgta a fülébe –, a gyilkos gazemberek nem véletlenül gyilkos gazemberek!

– Ne féltsen, anyám, nem esik bajom. Látják, hazajöttem a frontról is!

– Hazajöttetek mindketten, hála Istennek – Igazné arcán szomorkás mosoly jelent meg. – Nem hiába imádkoztam. Azért csak óvakodj!

– Ne aggódjon, anyám – nyomott egy csókot az asszony arcára a nyomozó, és kilépett az ajtón.

Egyenesen a Liliom utcába ment. Kisné nem mutatkozott, így gyorsan bevette magát a szobájába, és ezúttal nem tagadta meg magától az ópiumot.

Íróasztala legalsó fiókjából elővette az ópiumos labdacsokat tartalmazó zacskót, egyet kiemelt közülük. A pipát is előkotorta, a golyócskát a pipa nyílásába helyezte, majd meggyújtotta. A szobát hamarosan betöltötte az ópium édeskés, sűrű füstje. Bódulatában ezúttal nem látogatta meg Gönczy hadnagy, nem pergett le előtte a különös történet. Félálomban a hazaútja jutott eszébe.

Sebesültszállító vonaton hozták haza. Amikor a vonat megállt egy-egy állomáson, a kocsik bejáróihoz kibotorkáltak a könnyebben sebesült honvédek. Szomjasok voltak mind, ezért alighogy megállt a vonat, sokan letípegtek, hogy sört vegyenek. Általában azonban az állomáson várakozó úriasszonyok nem engedték, hogy akár ételért, akár italért fizessenek. Egy alkalommal egy előkelő család három nőtagja mindenkinek, aki lekászálódott a szerelvényről, kifizette a fogyasztását, pedig lehettek vagy harmincan.

Igaz Gerő akkor még szinte egyáltalán nem tudott járni, így leszállni sem, pedig neki is száraz volt már a torka. Egyik bajtársa megszánta, fölnyújtott neki egy fél pohár italt. Miközben a szájához akarta emelni, észrevette a vele szemben ülő, hatalmas termetű katona sóvár pillantását. Annak a jobb karját és a bal térdét lőtték keresztül, mozdulni alig bírt, szólni nem mert. Igaz Gerő megsajnálta, a fél pohár sört csak félig itta meg, a maradékot a másiknak nyújtotta.

– Tudom, hogy kevéske, cimbora – morogta. – De a semminél azért több.

A szemben ülő honvéd az ép kezével elvette a poharat, jóízűen megitta.

– Áldjon meg az Isten – brummogta.

Egészen Budapestig beszélgettek. Az óriás, név szerint Mózes János, kolozsvári diák volt, az egyetemen hallgatott bölcsész tudományokat.

– A kolozsvári egyetemről mi, hallgatók többnyire mint katonakötelesek vonultunk be a hadseregbe – mesélte –, viszont nem egy kolozsvári meg más magyar városból származó tanár önkéntesen állt be a katonák közé. Akadtak köztük a rangjukról régen leköszönt tiszték is, de sokan közlegényként szolgáltak. Talán te is találkoztál ilyenekkel. Mindenesetre egyszer, amikor visszavontak minket pihenőre, egy kölyökképző diáktársammal sétálgattam. A gyerek karja fölkötve, mivel meglőtték, a paroliján két csillag is ékeskedett. És akkor szembejön velünk két egykori tanárunk! És hirtelen mind a kettő fölkapja a jobb kezét, és előírás szerint szalutál! Hát én úgy elszégyelltem magam, mint a lány, aki észreveszi, hogy meglesték fürdés közben. Bezzeg az én tejfölösképző komám csak vihogott... Két hét múlva aztán elesett, nem vihog már többet.

Igaz Gerő érezte a karbolszagot, amely belengte a sebesültvonatot. S már-már kinyújtotta a karját, hogy megérintse Mózes Jánost, amikor egy mély szakadékba zuhant, ahonnan csak hajnalban tudott előmászni.